

Kiertotalous muuttuvassa maailmassa – Meidän on muutettava käsitystämme taloudesta

Materiaalikiertopäivät

6.10.2026

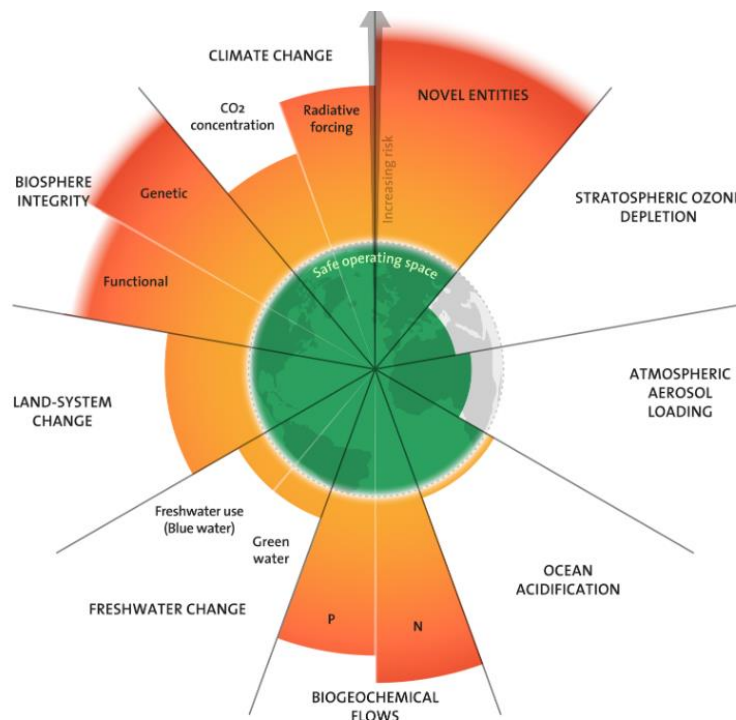
Anni Marttinen

Pääekonomisti

Miltä maailma näyttää nyt?

Raportti: Seitsemän yhdeksästä planetaarisesta rajasta on ylitetty

**Jos maapallo lämpenee kolme astetta:
taloudelliset seuraukset ovat
katastrofaaliset – vaikutukset ovat
näkyvillä jo nyt**

**Geopoliittisten riskien kasvu
heikentänyt suomalaisten teollisuus-
yritysten tuottavuutta**

The 2026 update to the Planetary boundaries. Licensed under CC BY-NC-ND 3.0. Credit: "Azote for Stockholm Resilience Centre, based on analysis in Sakschewski and Caesar et al. 2026".

Suomi on kiinnostava esimerkki ristiriidasta

Voimme kehittää maailman parhaan kierrätysjärjestelmän, mutta jos samaan aikaan materiaalien kokonaiskulutus kasvaa jatkuvasti, juoksemme liukuhihnalla väärään suuntaan.

**Kuinka paljon uutta
materiaalia tarvitsemme
ylipäättään?**

Mitä pitäisi kysyä?

1. Voidaanko materiaalin käyttö välttää.
2. Voidaanko jo olemassa olevan tuotteen käyttöikää pidentää.
3. Voidaanko sama tuote jakaa useamman ihmisen kesken, korjata, kunnostaa tai käyttää uudelleen.
4. Voidaanko materiaali kierrättää.

**Tämä haastaa myös
käsitteyksemme talouskasvusta**

Mitä meidän kannattaa tuottaa enemmän?

Hoivaa.

Koulutusta.

Terveyttä.

Kulttuuria.

Tietoa.

Korjaamista.

Huoltamista.

Digitaalisia palveluita.

Joukkoliikennettä.

Luonnon ennallistamista.

Feministinen taloustiede tuo tähän keskusteluun tärkeän kysymyksen

Mitä talous jättää näkymättömäksi?

Luonnon.

Hoitotyön.

Hoivan.

Kotityön.

Ihmisten väliset suhteet.

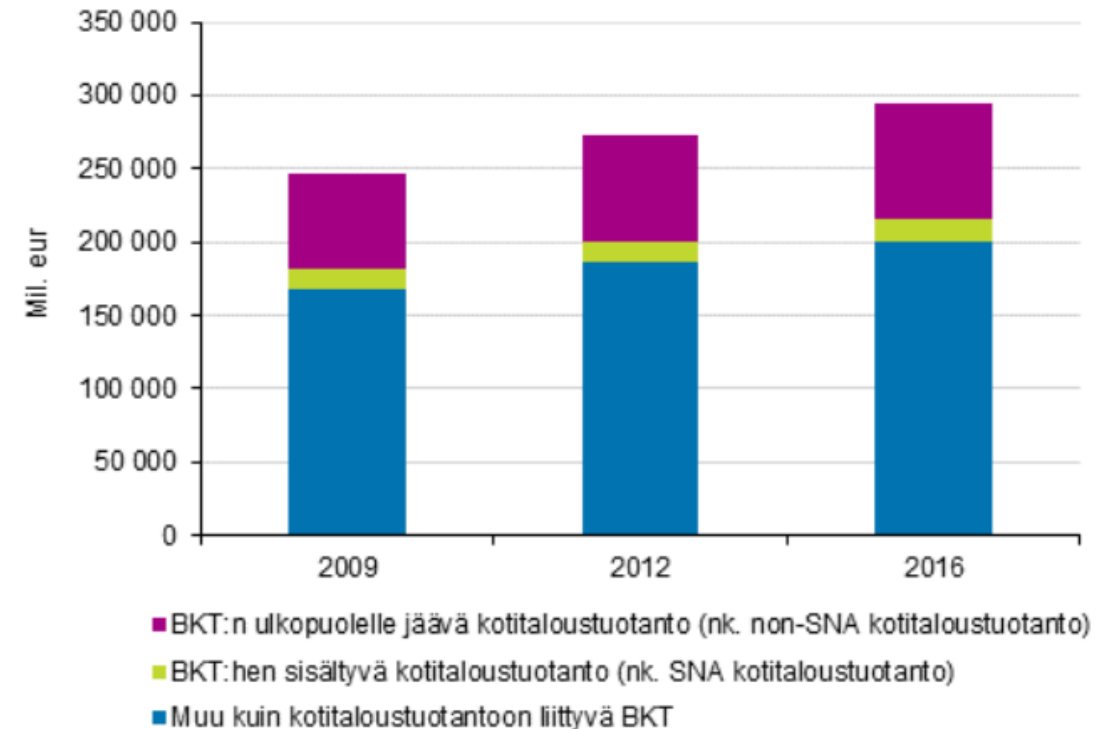
Ekosysteemit.

BKT ei ole täydellinen mittari

Talousoppikirjoissa BKT määrittää edelleen elintärkeiden ympäristötekijöiden esimerkiksi puhtaan ilman, veden ja luonnon monimuotoisuuden arvon nolaksi.

Samana kohtelun saavat terveys, tuottavuus ja palkaton työ, kuten lasten kasvatus, kotityöt, sairaiden ja vanhusten hoito ja vapaaehtoistyö. Silti nämä kattavat noin puolet kaikesta tuotannosta, teollisuusmaissakin.

Kuvio 1. BKT:n ulkopuolelle jäävän kotitaloustuotannon suhde BKT:hen

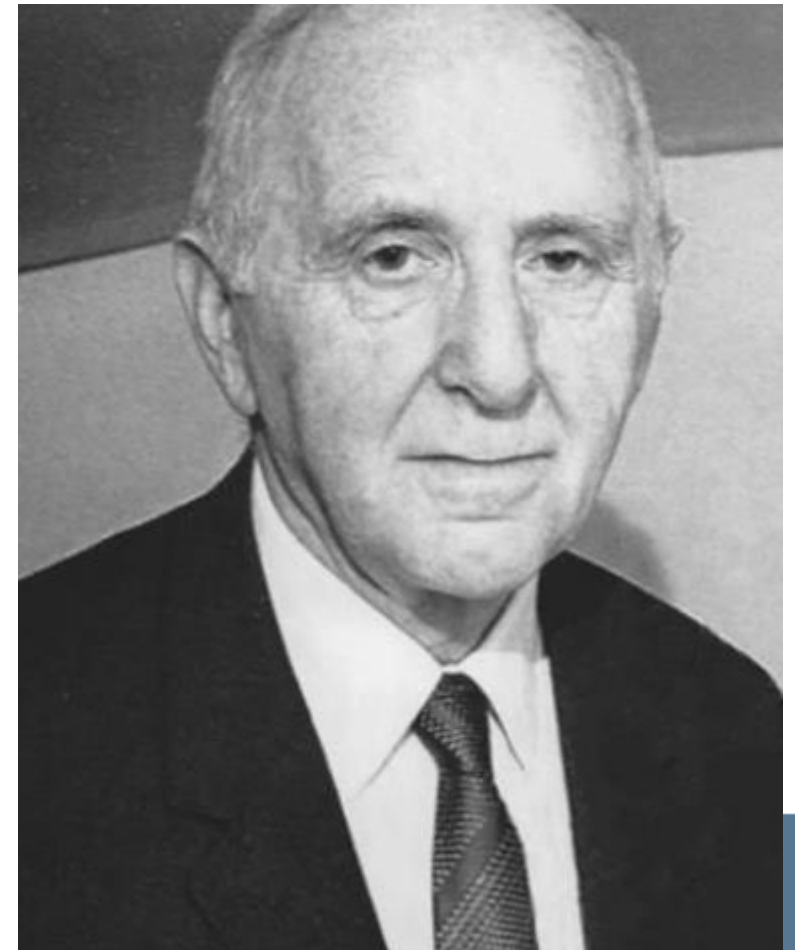

Bkt:n luonut ekonomisti Simon Kuznets ei koskaan tarkoittanut mallia kansallisen kokonaisedistyksen mittariksi.

Vuonna 1932 hän evästi Yhdysvaltojen kongressia sanomalla, ettei kansakuntien menestystä voi juurikaan päätellä kansantulon perusteella.

Bkt otettiin laajasti käyttöön toisen maailmansodan aikana, kun haluttiin kuvata sodanaikaisen tuotannon määrää mukaan lukien kaikki panssarivaunut, lentokoneet, autot sekä muut käteistaloudessa vaihdetut tavarat ja palvelut.

Talousoppikirjoissa näistä yhteiskunnan ja tulevien sukupolvien harteille koituvista kustannuksista käytetään nimitystä ulkoisvaikutukset. Ne voidaan siis pudottaa pois tai "ulkoistaa" yritysten taseista ja samalla bkt:sta

Olemme erittäin hyviä mittaamaan sitä, mitä otamme maailmasta.

Olemme paljon huonompia mittaamaan sitä, mitä pidämme yllä.
Ja juuri ylläpitäminen on kiertotalouden ytimessä.

**Jos haluamme muuttaa sitä,
mitä taloudessa
tavoittelemme, meidän täytyy
muuttaa myös sitä, miten
taloutta ohjataan.**

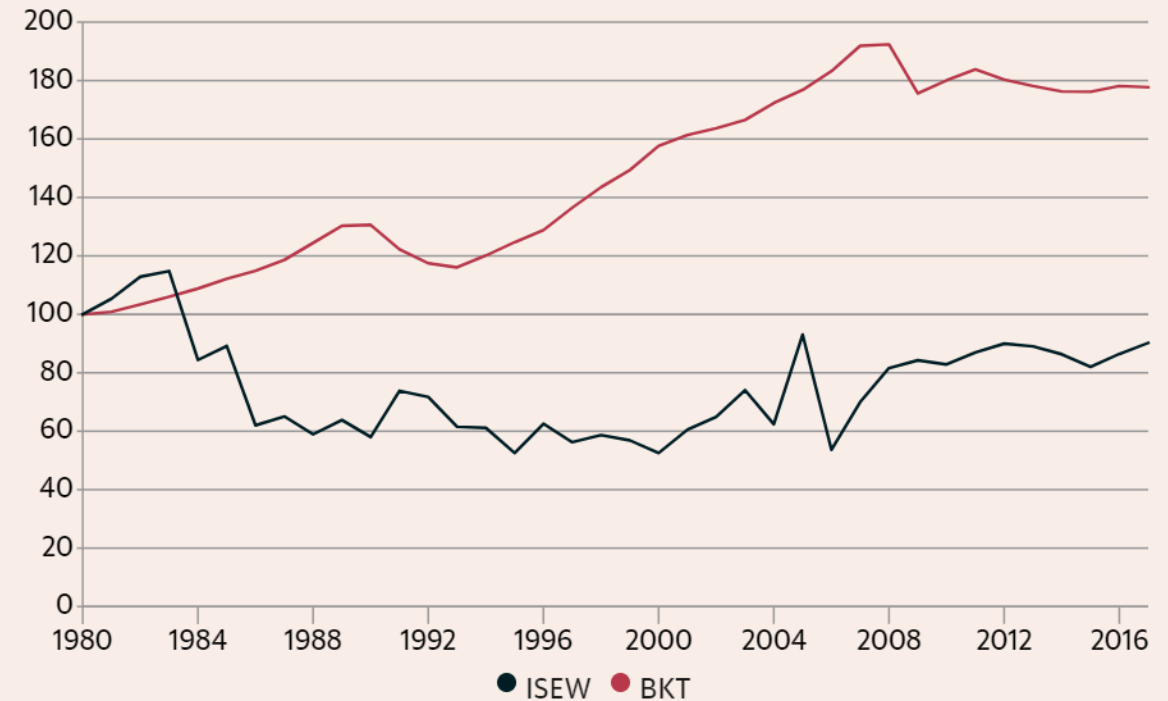
ISEW ottaa huomioon kuluttajien hyvinvoinnin tasoon vaikuttavat tekijät kattavasti rahamääräisinä

- ISEW:n laskennan lähtökohtana toimii yksityinen kulutus, jota painotetaan yhteiskunnan tulonjaon tasaisuutta kuvaavalla Gini-indeksillä siten, että tasaisempi tulonjako tuottaa kulutukselle korkeamman arvon. Painotuksen taustalla on oletus, että tulonjaon tasaisuus lisää yhteiskunnan hyvinvointia.

Suomen ISEW- ja BKT-käyrien kehitys

Tuotannon kasvu lisäsi suomalaisten hyvinvointia 1980-luvun alkuun asti.

KOONNUT: SAMULI NIINIVUO
LÄHDE: JUKKA HOFFRÉN

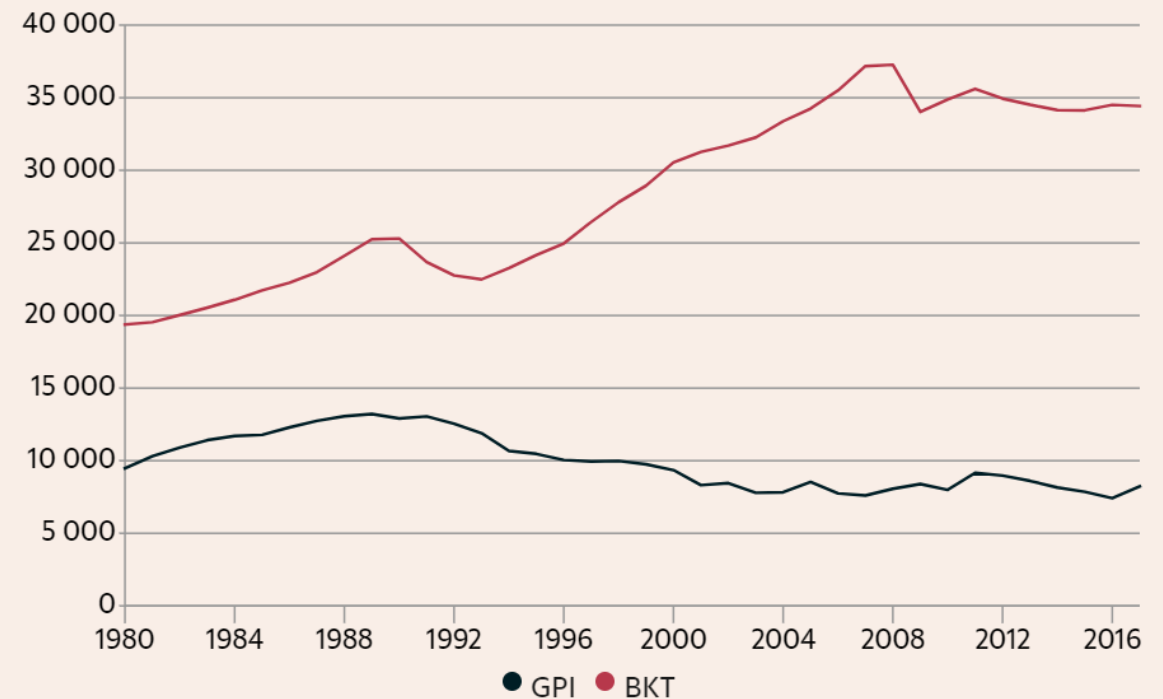
GPI vähentää bruttokansantuotteesta ympäristö-ongelmista ja sosiaalisista ongelmista aiheutuvia kustannuksia

- 1990-luvun puolivälissä kehitetty GPI kuvaa yhteiskunnallisia olosuhteita ja talouskasvun lieveilmiöitä ISEW:tä kokonaisvaltaisemmin. Etenkin ympäristöhaitat se huomioi ISEW:tä paremmin.
- Se laskee mukaan esimerkiksi kotitalous- tai vapaaehtoistöiden kaltaisten vastikkeettomien toimintojen arvon, jonka bruttokansantuote jättää huomiotta.

Suomen GPI- ja BKT-käyrien kehitys

Suomen GPI-arvo nousi vuoteen 1989 asti, minkä jälkeen se on laskenut.

KOONNUT: SAMULI NIINIVUO
LÄHDE: JUKKA HOFFRÉN

Hyvinvointitalous

Hyvinvointitalous on talouden ohjausmalli, joka asettaa ihmisten ja luonnon hyvinvoinnin talouspolitiikan ytimeen, tavoitteenaan luoda hyvä elämä kaikille. Se korostaa, että panostukset ihmisten hyvinvointiin, kuten terveyteen, koulutukseen ja sosiaalisiin suhteisiin, ovat investointeja, jotka vahvistavat taloutta ja parantavat julkisen talouden kestävyyttä pitkällä aikavälillä. Hyvinvointitaloudessa päätöksiä tehdään niiden hyvinvointivaikutusten perusteella ja tasapainotetaan sosiaalista, taloudellista ja ekologista kestävyyttä.

Hyvinvointitalouden ohjausmallilla parempaa talouspolitiikkaa

OSALLISUUS

Hyvinvointitalouden tavoitteenasetanta perustuu vahvalle poikkihallinnolliselle ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita osallistavalle vuorovaikutukselle, joka takaa niiden laajan hyväksynnän sekä yhteisen omistajuuden.

TIETO

Laadukasta ja monipuolista tietoa luonnon ja ihmisten hyvinvoinnista kerätään ja tuodaan saataville oikea-aikaisesti ja muotoisesti. Hyvinvointitieto syntyy läheisessä poikkihallinnollisessa vuorovaikutuksessa yhdessä kansalaisyhteiskunnan kanssa.

MITTARIT

Poliittisen päätöksenteon ja politiikkatoimien vaikutusten arvioinnin on tapahduttava hyvinvointitalouden lähtökohdista. Mittareissa tavoitteiden saavuttamista tarkastellaan erityisesti haluttujen lopputulosten kautta.

HYVINVOINTI-INVESTOINNIT

Investoimalla hyvinvointiin rakennetaan hyvinvointitaloutta. Investoinnit edellyttävät sitoutuneisuutta hyvinvointitalouteen ja pitkäjänteisyyttä päätöksenteon lähtökohtana.

Talouden mittaamiseen laaja sosiaalisten ja ekologisten mittareiden kori

Hyvän elämän edellytykset - Perustarpeet: tulot, tuloerot, köyhyys, velkaantuneisuus, toimeentulotuen saajat, koettu taloudellinen tilanne, asunnottomuus, hoitoon pääsy, julkisten palveluiden laatu

Hyvän elämän edellytykset - Ekologinen kestävyys: luonnontila, materiaallinen jalanjälki, päästöt, luonnonvarat, luontokato, materiaalien kierto, uusiutuva energia

Osallistuminen yhteiskunnassa: työllisyys, työttömyys, työtyytyväisyys, koulutus, lukutaito, harrastukset, varhaiskasvatus, syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, korruptio, osallisuus

Sosiaaliset suhteet: syrjäytyneisyys, yksinäisyys, sosiaaliset suhteet, luottamus, kouluyhteisöhyvinvointi, vapaaehtoistyö

Elämänlaatu: rikollisuus, turvallisuus, terveys, hyvinvointi, elämäntyytyväisyys, elinikä, ennenaikainen kuolevaisuus, sairastavuus, palkkatasa-arvo

THL:n kehittämä ohjausmalli pyrkii tarjoamaan konkreettisia välineitä ja mittareita, joiden avulla voidaan arvioida ja seurata päätösten vaikutuksia väestön hyvinvointiin.

Mallin keskeisiä tavoitteita ovat:

Hyvinvointivaikutusten arviointi: Kehitetään mekanismeja, joilla voidaan systemaattisesti arvioida politiikkatoimien laaja-alaisia hyvinvointivaikutuksia.

Indikaattorikokoelma: Laaditaan kattava mittaristo, joka huomioi taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset näkökulmat väestön hyvinvoinnin seurannassa.

Tietopohjan vahvistaminen: Tuotetaan uutta tutkimustietoa ja analysoidaan olemassa olevaa dataa päätöksenteon tueksi.

**talouspolitiikkaa ei arvioitaisi vain
sen perusteella, kasvattaako se
taloutta, vaan sen perusteella,
mitä se kasvattaa ja mitä se
samalla kuluttaa.**

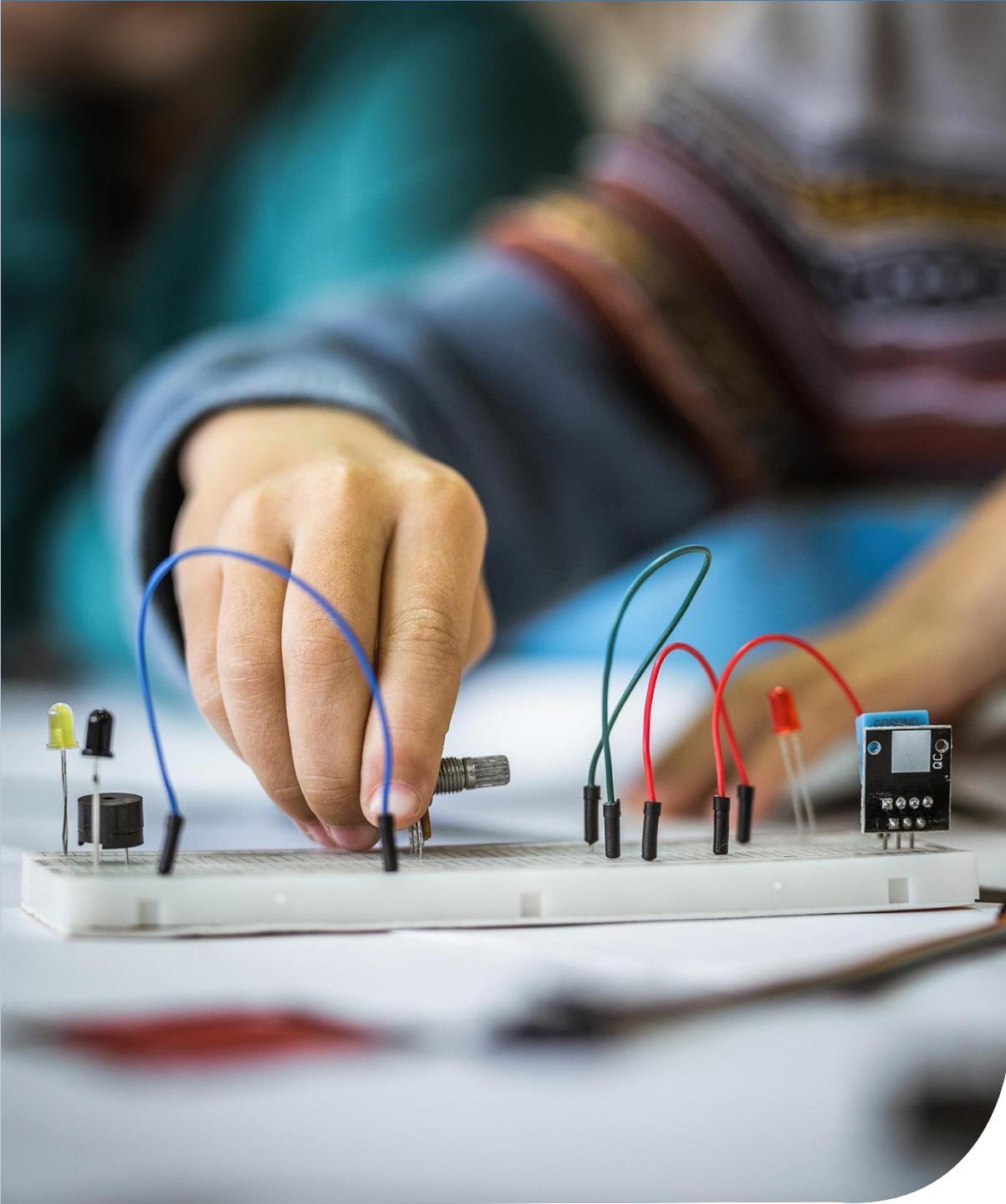
Jos mittaamme vain kierrätysastetta, voimme saada erittäin hyvän tuloksen samalla kun luonnonvarojen kokonaiskulutus jatkaa kasvuaan.

Siksi kiertotalouden onnistumisen keskeinen mittari voisi olla esimerkiksi **materiaalijalanjälki suhteessa tuotettuun hyvinvointiin.**

Kuinka tehokkaasti muutamme rajalliset luonnonvarat hyväksi elämäksi?

kaatopaikkaverot
jättemaksu syntyvän
jättemäärän mukaan
pantti- ja
palautusjärjestelmät

Tulevaisuuden talous voi olla paljon nykyistä enemmän huoltamisen, korjaamisen, hoitamisen ja uudistamisen taloutta.

**Maailmassa, jossa
materiaalien saatavuuteen
liittyy yhä enemmän
geopoliittisia riskejä, kyky
pitää materiaalit kierrossa on
kilpailukykyä.**

Mutta markkinat eivät tee tätä muutosta yksin

Tarvitsemme politiikkaa, joka tekee kestävästä vaihtoehdosta myös taloudellisesti järkevän vaihtoehdon.

Verotusta voidaan siirtää työn verottamisesta enemmän luonnonvarojen kulutuksen ja ympäristöhaittojen verottamiseen.

Julkisilla hankinnoilla voidaan luoda markkinoita kiertotalousratkaisuille.

Tuotteille voidaan asettaa korjattavuuden ja kestävyysvaatimuksia.

Yrityksille voidaan luoda kannusteita materiaalitehokkuuteen.

Ja ennen kaikkea meidän täytyy lopettaa politiikka, joka tekee luonnonvarojen tuhlaamisesta keinotekoisesti halpaa.

Ehkä tulevaisuudessa vauras yhteiskunta ei ole se, joka pystyy kuluttamaan eniten. Vaan se, joka pystyy tuottamaan ihmisille hyvän elämän mahdollisimman vähällä materiaalien kulutuksella.

Kiitos!

Anni Marttinen

Tehyn pääekonomisti

Anni.marttinen@tehy.fi

@annimarttinen

